

LOCALIZAREA SAU URMĂRIREA PRIN SISTEMUL DE POZIȚIONARE GLOBALĂ (GPS) ORI PRIN ALTE MIJLOACE TEHNICE

Vitalie RUSU, dr., conf. univ.,
Facultatea de Drept și Științe sociale,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Abstract: *The regulations in the field of special investigation activity require a substantial revision in order to be brought in full accordance with the provisions of the Constitution, the Criminal Procedure Code, and with the norms and spirit of the international law. The regulations on localization or tracking through the Global Positioning System (GPS) are not an exception as well. The localization or tracking through the global positioning system should only be used if there are serious grounds for believing that a serious crime has been committed or is prepared or is being prepared by one or more specifically identified persons, or by one or more persons or a group of people who have not yet been identified. Regarding the authorization of interference in case of suspicion regarding the preparation of a crime, the legislator gave effectiveness to the principles of proactive investigation, which have a wide application in various legal systems. At the same time, in order to guarantee the principle of proportionality, when ordering the use of special techniques to which localization or tracking through the global positioning system is assigned, this use must be assessed according to the seriousness of the offenses and considering the intrusive nature of the technique used.*

Keywords: *localization, evidence, special investigation activity, special investigation measures, electronic communications, communication equipment, communication sources, authorization, investigating judge, prosecution, proportionality, interference, global positioning system, technical means.*

Ceea ce stă la baza constatării ori nu a săvârșirii unei anumite fapte de natură penală, a persoanei sau a persoanelor care au comis-o, precum și a eventualei răspunderi pe care acesta sau acestea o poartă este existența informației pe care organele judiciare trebuie să o obțină prin diverse mijloace reglementate de lege. În materia procesual penală informația necesară soluționării sau clarificării unui anumit aspect al cauzei se subsumează noțiunii de probă [16, p. 17-18].

Practica de investigație științifică a infracțiunilor a demonstrat, în decursul timpului, că unele elemente de fapt care pot servi la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea tuturor împrejurărilor în care s-a comis, cum ar fi informații rezultate din comunicarea unor persoane, prin diferite mijloace de comunicații, din imaginile unor persoane, obiecte, locuri, referitoare la momente anterioare, concomitente sau posterioare săvârșirii infracțiunii, se pot obține și prin procedee moderne, puse la dispoziție de cuceririle tehnologiei și științei [6, p. 27]. Or, în condițiile în care persoanele care săvârșesc infracțiuni utilizează tot mai frecvent mijloace sofisticate pentru a împiedica tragerea lor la răspundere penală, iar modurile de operare folosite sunt într-o permanentă evoluție, singura posibilitate pentru organele judiciare de a combate acest fenomen infracțional este de a avea la îndemână instrumente care să le permită o reacție promptă, adaptată noilor provocări.

Principalele tehnici speciale de supraveghere și cercetare au fost reglementate în cuprinsul Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate [5], în cadrul art. 20, intitulat „Tehnicile de anchetă speciale”, recomandându-se statelor implementarea mecanismelor de acțiune a acestora. În cadrul acestor tehnici se regăsesc supravegherea electronică, alte forme de supraveghere și operațiunile de infiltrare, de către autoritățile competente ale statului pe teritoriul său în vederea combaterii eficiente a criminalității organizate.

În cuprinsul Capitolului I din Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind tehnicile speciale de investigare în cazul infracțiunilor grave, inclusiv actele de terorism [14], tehnicile speciale de investigare sunt definite ca fiind *tehnicile aplicate în contextul investigațiilor penale în scopul depistării și anchetării unor crime grave și suspectilor, menite să colecteze informații astfel încât să nu alarmeze persoanele vizate* [15, pp. 198-199].

În acest context, tehnicile speciale joacă un rol important în descoperirea și documentarea activității ilegale, în asigurarea probatoriului în cadrul cauzelor penale. Tehnicile speciale reprezintă un sistem de mijloace criminalistice specifice, utilizate de către organele operativ-investigative [10] în lupta

contra infracționalității, în marea sa parte, în mod secret. Cu ajutorul lor, putem obține operativ și sigur informații în privința persoanelor care pun la cale sau comit infracțiuni, fiind luate măsuri corespunzătoare pentru imobilizarea cât mai rapidă a făptuitorilor [19, pp. 421-422].

Localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice presupune folosirea unor dispozitive care determină locul unde se află persoana sau obiectul la care sunt atașate [11, p. 487]. Ea reprezintă o modalitate de monitorizare în timp real a deplasărilor pe care le efectuează o persoană, prin folosirea unui dispozitiv special atașat unei persoane sau unui obiect. Spre deosebire de metoda de supraveghere tehnică, localizarea nu are ca finalitate realizarea unei înregistrări audio-video, ci obținerea datelor care permit identificarea locului în care se află persoana sau obiectul [1, p. 429].

Condițiile și modalitățile de efectuare a interceptărilor și înregistrărilor, se aplică, în mod corespunzător și în cazul înregistrărilor în mediul ambiental, localizării sau urmăririi prin GPS ori prin alte mijloace electronice de supraveghere. În doctrină s-a afirmat faptul că realizarea înregistrărilor în mediul ambiental presupune trei operațiuni majore:

- 1) instalarea mijloacelor tehnice de interceptare și înregistrare (montarea, așezarea, fixarea);
- 2) întreținerea (menținerea în funcțiune prin schimbarea sau încărcarea surselor de alimentare, prin înlocuirea mediilor de stocare a informației sau prin repararea componentelor defecte);
- 3) Recuperarea sau ridicarea acestora [12, p. 44].

Având în vedere gradul de miniaturizare atins în construcția unor astfel de componente, mascarea acestora este posibilă într-o serie largă de componente, mergând de la disimularea în îmbrăcăminte, elemente de mobilier, articole electrice sau electronice, obiecte de uz personal până la plasarea acestora în elementele de construcții existente în spațiile de interes. Practic, singurele limite în acest domeniu sunt cele fixate de imaginația și experiența ofițerilor de poliție judiciară, tehnicienilor și specialiștilor [12, pp. 44-46].

Inițial inovat ca aplicație militară, localizarea sau urmărirea prin GPS (*Global Positioning System*) înregistrează și transmite permanent activitatea unui vehicul sau a oricărui alt purtător 24 de ore din 24, indiferent dacă acesta staționează sau se deplasează, putându-se afla coordonatele geografice, viteza, direcția și alte informații despre locul unde se găsește dispozitivul montat pe respectivul vehicul. Modul de raportare poate fi prin mesaje SMS sau GPRS prin internet. Dacă dispozitivul nu poate stabili locația (fiind într-o zonă închisă), atunci acesta trimite ultima poziție determinată [8, pp. 164-165].

Pentru a se putea dispune localizarea sau urmărirea prin GPS ori prin alte mijloace electronice de supraveghere, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

a) *să existe date ori indicii temeinice privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni pentru care urmărirea penală se efectuează din oficiu.*

Astfel, trebuie să existe date și indicii temeinice care să conducă la reținerea unei suspiciuni rezonabile cu privire la pregătirea unei infracțiuni sau la săvârșirea acesteia.

De lege lata, ori de câte ori există suspiciunea rezonabilă cu privire la pregătirea unei infracțiuni sau la săvârșirea acesteia, este posibilă autorizarea unei ingerințe în viața privată a oricărei persoane, indiferent dacă este implicată sau nu într-o procedură penală. În același sens, art. 4 din Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei privind tehnicile speciale de investigare [14] prevede că: *tehnicele speciale nu trebuie utilizate decât dacă există motive serioase de a crede că o infracțiune gravă a fost săvârșită ori este pregătită sau în curs de pregătire, de una sau mai multe persoane anume identificate, ori de o persoană sau un grup de persoane care nu a fost încă identificat.*

În privința autorizării ingerinței în cazul existenței unei suspiciuni cu privire la pregătirea unei infracțiuni, legiuitorul a dat eficiență principiilor anchetei pro-active, ce cunosc o largă aplicare în alte sisteme de drept (de exemplu, sistemul procedural penal italian sau cel belgian, francez, olandez) și care nu sunt incompatibile cu drepturile garantate de art. 6 sau de art. 8 din CEDO. Această formă de anchetă poate fi definită drept *ansamblul investigațiilor ce utilizează cel mai adesea tehnici speciale pentru prevenirea comiterii probabile de infracțiuni sau pentru descoperirea infracțiunilor deja comise, dar nedescoperite încă* [17, pp. 87-88].

Legiuitorul a reglementat principiul proporționalității măsurii cu restrângerea dreptului la viața privată ca urmare a localizării sau urmăririi, prin raportare la particularitățile cauzei, importanța informațiilor sau a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii.

În același sens, art. 5 din Recomandarea (2005) 10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei [14] prevede că în vederea garantării principiului proporționalității, la momentul în care se dispune utilizarea „tehnichilor speciale”, această utilizare trebuie evaluată în funcție de gravitatea infracțiunilor și ținând cont de caracterul intruziv al tehnicii utilizate.

Legiuitorul nu condiționează însă autorizarea ingerinței de începerea urmăririi penale, măsura putând fi dispusă și în faza actelor premergătoare, în vederea eficientizării luptei împotriva corupției, crimei organizate sau a traficului de persoane sau droguri, indiferent dacă a fost săvârșită o infracțiune sau dacă se pregătește săvârșirea acesteia.

b) *localizarea sau urmărirea să fie necesară pentru stabilirea situației de fapt, identificarea sau localizarea participanților să nu poată fi făcută prin alte mijloace ori cercetarea să fie mult întârziată* [17, pp. 90-91].

c) există temeieri justificative pentru a se crede că datele solicitate constituie probe;

d) probele nu ar putea fi obținute în alt mod sau obținerea lor ar presupune dificultăți deosebite ce ar prejudicia ancheta ori există un pericol pentru siguranța persoanelor sau a unor bunuri de valoare.

d) măsura este proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale, date fiind particularitățile cauzei, importanța informațiilor ori a probelor ce urmează a fi obținute sau gravitatea infracțiunii [13, pp. 242-243].

Legiuitorul a reglementat principiul subsidiarității, reliefând caracterul de excepție al ingerinței în dreptul la viața privată, în vederea asigurării echitabilității procedurii prin evitarea ca o parte însemnată a probatorului ce se efectuează într-o cauză să constea în interceptări sau înregistrări de comunicații, convorbiri sau imagini.

Judecătorul trebuie să aibă în vedere că localizarea sau urmărirea pot fi dispuse numai dacă alte procedee probatorii sau mijloace de probă, a căror administrare nu presupune o ingerință atât de gravă în viața privată a făptuitorului, învinuitului sau inculpatului, nu sunt de natură să contribuie eficient la prevenirea sau descoperirea unei infracțiuni, la stabilirea situației de fapt, identificarea sau localizarea participanților ori la desfășurarea cu celeritate a urmăririi penale (spre exemplu, în cazul în care au fost folosite deja, însă fără succes, alte procedee probatorii sau dacă este probabil ca folosirea unor asemenea procedee nu ar fi eficientă, ori dacă folosirea altor procedee ar periclita conservarea probelor etc.).

Așadar, alte mijloace mai puțin intruzive ar trebui să fie utilizate, dacă sunt apte să conducă la aceleași rezultate și dacă folosirea acestora nu ridică obstacole semnificative de ordin practic [17, pp. 91-92].

În speță, în cauza *Uzun vs. Germania* [9], probele care au fundamentat hotărârea de condamnare se bazează în principal pe datele obținute în urma supravegherii prin GPS, coroborate însă și cu alte elemente probatorii. Inculpatul a contestat validitatea probelor obținute prin intermediul sistemului GPS, însă instanțele germane (Curtea de Apel din Dusseldorf, Curtea Federală de Justiție și Curtea Constituțională Federală) pe rând au respins cererea reclamantului, în considerarea faptului că utilizarea sistemului GPS este legală și proporțională cu gravitatea infracțiunilor de care era acuzat. Tot în acest sens, reclamantul s-a adresat către CtEDO, invocând violarea drepturilor garantate de către art. 8 din Convenție și nerespectarea prevederilor art. 6, paragraful 1 din Convenție. Curtea a stabilit că, într-adevăr, mijlocul de supraveghere prin GPS a fost instalat în autoturismul complicelui, însă această măsură a fost necesară dat fiind faptul că celelalte mijloace utilizate pentru urmărire s-au dovedit a fi insuficiente. Această măsură a facilitat adunarea și conservarea unor date care ajutau la localizarea inculpatului. datele obținute astfel, coroborate cu alte elemente de probă, au fost utilizate în cadrul procesului penal. Aceste motive au fost considerate ca fiind suficiente pentru a se putea efectua o analiză cu privire la o ipotetică ingerință în exercitarea de către reclamant a drepturilor ce țin de domeniul art. 8 din Convenție. Curtea a analizat, în continuare, în ce măsură astfel de date se pot constitui ca probe într-un proces penal. În primul rând, s-a constatat că există un temei în acest sens, prevăzut de Codul de procedură penală. În al doilea rând, că este necesară o distincție între supravegherea efectuată prin intermediul GPS-ului relativ la deplasările în public și cea efectuată prin alte metode prin mijloace vizuale sau acustice, deoarece prima surprinde mai puține elemente ce țin de conduita, de opiniile sau de sentimentele persoanei care fac obiectul urmăririi, prin urmare, atingerile aduse dreptului persoanei la respectarea vieții private sunt mai puțin intense [7, pp. 472-473].

Curtea a considerat că, în acest caz, nu este necesară aplicarea aceluiași garanții stricte care, conform jurisprudenței sale, ar trebui respectate în cazul unor interceptări telefonice. Curtea a constatat, de asemenea, că deciziile instanțelor interne au fost date în baza prevederilor din legislația națională care erau previzibile în mod rezonabil, în măsura în care în lege se prevede în mod expres că organele de anchetă pot recurge la mijloace tehnice mai ales *pentru localizarea autorului unei infracțiuni*. Mai mult, dreptul intern prevede condiții stricte pentru autorizarea unei astfel de măsuri, care nu este posibilă a fi efectuată decât în cazul unor persoane bănuite de comiterea unor infracțiuni „extrem de grave”. Supravegherea reclamantului prin intermediul GPS-ului a fost dispusă spre finalul anchetei și după mai multe acuzații aduse mișcării teroriste, avându-se în vedere și o finalitate preventivă împotriva unor alte potențiale atentate cu bombă. Măsura a fost necesară deoarece acțiunile reclamantului atentau la siguranța națională și la siguranța publică. Totodată, nu se poate spune că inculpatul a fost supus unei supravegheri totale și exhaustive. Curtea a arătat că legislația germană este bine concepută în acest sens, mai ales datorită faptului că oferă posibilitatea unui control judiciar efectiv a unei astfel de măsuri, împotriva unor potențiale măsuri arbitrare a organelor de anchetă. Prin urmare, în măsura în care eventualele elemente de probă pot fi înlăturate prin intermediul unui control eficient și date fiind argumentele exprimate mai sus, se poate conchide că ingerința în exercitarea de către reclamant a dreptului la respectarea vieții private a fost „prevăzută de lege” și proporțională. Astfel, CtEDO a constatat că nu există o violare a art. 8 din Convenție [7, p. 473].

Localizarea sau urmărirea prin GPS sau prin alte mijloace electronice de supraveghere se poate efectua și în cadrul procedurii dării în urmărire. Darea în urmărire este o procedură specială aplicată în vederea identificării, căutării, localizării sau prinderii unei persoane în scopul aducerii acesteia în fața organelor judiciare ori punerii în executare a anumitor hotărâri judecătorești.

Pentru a se dispune localizarea sau urmărirea prin GPS ori prin alte mijloace electronice de supraveghere, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

- să existe un ordin de dare în urmărire legal emis;
- localizarea sau urmărirea să fie necesare pentru identificarea, căutarea, localizarea sau prinderea persoanei date în urmărire, deoarece nu pot fi făcute prin alte mijloace ori ar fi mult întârziate [17, pp. 92-93].

Localizarea prin mijloace tehnice nu trebuie confundată cu obținerea datelor necesare pentru identificarea locației unui echipament, prin care se urmărește identificarea celulei la care a fost conectat la un moment dat un echipament de comunicații mobile și care este reglementată în cadrul metodei de obținere a datelor generate sau prelucrate de către furnizorii de comunicații. Între cele două măsuri există diferențe esențiale din perspectiva ingerinței în viața privată, având în vedere că celula în care se inițiază sau se finalizează un apel de telefonie mobilă permite identificarea unei suprafețe cu dimensiuni variabile (uneori cu o rază de mai mulți kilometri) în care s-a aflat în trecut echipamentul de comunicații, spre deosebire de localizarea prin mijloace tehnice, care permite determinarea cu precizie a locului în care se află în prezent persoana vizată [1, p. 429].

În Germania, prin diferențierea sistematică dintre utilizarea mijloacelor de supraveghere optică simplă, menționate în paragraful 100c, alin. 1, nr. 1, lit. a), Codul de procedură penală, pe de o parte, și tehnicile de supraveghere și înregistrare audio, reglementate în paragraful 100c, alin. 1, nr. 2 și 3 Codul de procedură penală [18, pp. 155-160], pe de altă parte, legiuitorul a delimitat în mod suficient de precis acest domeniu, în care este permisă folosirea tehnicii criminalistice moderne, ce face posibile cercetări suplimentare cu privire la starea de fapt sau localizarea unei persoane într-o manieră diferită. Este vorba despre identificarea și stabilirea precisă a locului unde se află o persoană, prin supravegherea cu ajutorul mijloacelor tehnice. Utilizarea GPS face parte din acest domeniu. Spre deosebire de senzorii de mișcare și de aparatele pentru vedere nocturnă, acest sistem este caracterizat de o flexibilitate îmbunătățită și de o precizie mai mare a rezultatelor. Pe de altă parte, și sistemul GPS este supus unor limitări de recepție în spații închise sau în zone cu clădiri înalte și continue, de ambele părți ale străzii, datorită specificațiilor sale tehnice. Având în vedere această stare de fapt, legiuitorul nu a putut porni de la premise că sistemul GPS ar putea deveni un instrument de supraveghere deosebit și cu o penetrare specifică, a cărui utilizare să fie permisă doar în condiții restrictive, pentru a respecta Constituția [7, p. 474].

Informațiile obținute prin localizarea sau urmărirea prin GPS ori prin alte mijloace electronice de supraveghere, care privesc fapta ce formează obiectul cercetării sau contribuie la identificarea ori localizarea participanților, sunt redade integral într-un proces-verbal de către procuror sau de lucrătorul din cadrul poliției judiciare delegat de procuror.

În procesul-verbal întocmit se menționează: autorizația dată pentru efectuarea localizărilor sau a urmărilor, datele de identificare a legăturilor între care s-au purtat comunicările, numele persoanelor care le-au purtat, dacă sunt cunoscute, data și ora fiecărei comunicări în parte și numărul de ordine al suportului pe care se face imprimarea. Procesul-verbal trebuie să mai cuprindă și numărul dosarului de urmărire penală, numărul și data încheierii judecătorești prin care s-a dispus măsura de supraveghere tehnică, datele de identificare (tip, marcă, serie, număr) a suportului pe care sunt stocate informațiile obținute, precum și orice mențiune referitoare la efectuarea unor operațiuni de copiere, imprimare, descărcare, convertire în alt format electronic [17, pp. 134-135].

În conformitate cu prevederile art. 134/3 CPP RM [2], documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice, precum și localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice reprezintă relevarea și fixarea acțiunilor persoanelor, a unor imobile, a mijloacelor de transport și a altor obiecte utilizând aparate tehnice de înregistrare.

La localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice se pot folosi dispozitive care determină locul unde se află persoana sau obiectul utilizat de aceasta. Din conținutul normativ al măsurii speciale de investigație rezultă două modalități de efectuare a măsurii după cum urmează:

- documentarea cu ajutorul metodelor și mijloacelor tehnice;
- localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) ori prin alte mijloace tehnice.

Concluzii. Cercetarea reglementării juridice a folosirii localizării sau urmării prin sistemul de poziționare globală (GPS) ne demonstrează că acesta reprezintă un mijloc eficient în lupta cu infracționalitatea. El are un rol important în descoperirea și documentarea activității ilegale, în asigurarea probatoriului în cadrul cauzelor penale. Localizarea sau urmărirea prin sistemul de poziționare globală (GPS) face parte din sistemul de mijloace criminalistice specifice, utilizate de către organele operativ-investigative în lupta contra infracționalității, în marea sa parte, în mod secret. În același timp, reglementarea juridică a folosirii localizării sau urmării prin sistemul de poziționare globală (GPS) înregistrează anumite lacune, contradicții și stârnește opinii contradictorii în rândul cercetătorilor, urmare a cărui fapt este necesară revizuirea și perfecționarea aplicării acestui mijloc tehnic în procesul cercetării și descoperirii infracțiunilor.

De asemenea, ar fi oportună completarea art. 134³ din Codul de procedură penală al Republicii Moldova cu un alineat nou – 1¹, cu următorul conținut: *Localizarea sau urmărirea cu ajutorul mijloacelor tehnice presupune folosirea dispozitivelor care permit stabilirea locului obiectului sau persoanei la care acestea sunt atașate.* Or, o asemenea reglementare se regăsește în conținutul art. 138, alin. 7 din Codul de procedură penală al României. Operarea unei asemenea completări în legea procesual-penală a Republicii Moldova ar contribui la perceperea corespunzătoare și eficientizarea folosirii acestei măsuri operativ-investigative în activitatea organelor judiciare.

Bibliografie:

1. ANDONE-BONTAȘ, A. *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole* (art. 1-603). București: Ed. C. H. Beck, 2015. 1691 p. **ISBN 978-606-18-0409-2**
2. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: Partea generală și partea specială*: nr. 122-XV din 14.03.2003: Monitorul Oficial al Rep. Moldova nr. 104-110/447 din 07/06/2003. Chișinău: Prag-3, 2010. 272 p. **ISBN 978-9975-77-128-3**
3. *Constituția Republicii Moldova*: adoptată de Parlament la 29 iulie 1994 intrată în vigoare la 27 august 1994; *Declarația de independență a Republicii Moldova*: adoptată de Parlament la 27 august 1991 intrată în vigoare la 27 august 1991. Chișinău: Alphabet Publishing, 2018. 80 p. **ISBN 978-9975-3252-3-3**
4. Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 04 noiembrie 1950. Semnată de către Rep. Moldova la 13 iul. 1995, Ratificată prin Hotărârea Parlamentului Rep. Moldova nr. 1298-XIII din 24 iul. 1999. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 1999, nr.

- 54-55/502 [online] [citat 02.08.2021]. Disponibil: https://www.drepturilecopilului.md/files/01_Conventia%20europeana%20a%20drepturilor%20omului.pdf
5. Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, din 15.11.2000. In: *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte*. Vol. 35 (1954-2005). Chișinău: Moldpres, 2006, p. 333. **ISBN 978-9975-9669-3-1**
  6. CRISTESCU, D. I. Interceptarea comunicărilor, înregistrărilor audio-video, filmărilor și fotografiilor – procedee probatorii în procesul penal român. In: *Revista Pro Lege*. 2001, nr. 2, pp. 32-368.
  7. DOLEA, I. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova* (Comentariu aplicativ). Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2020. 1408 p. **ISBN 978-997-53-418-06**
  8. FLORESCU, D. A. P. et al. *Evaziunea fiscală*. București : Ed. Universul Juridic, 2013. 436 p. **ISBN 978-973-127-972-5**.
  9. *Hotărârea CtEDO în cauza Uzun vs. Germania*, nr. 35623/05 din 2 septembrie 2010, paragraf. 69-73 [online] [citat 05.08.2021]. Disponibil: <https://policehumanrightsresources.org/uzun-v-germany-35623-05>
  10. Legea privind activitatea specială de investigații, nr. 59 din 29.03.2012. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2012, nr. 113-118, pp. 6-13.
  11. NEAGU, I., DAMASCHIN, M. *Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală*. București: Ed. Universul Juridic, 2014. Vol. 1. 743 p. **ISBN 978-606-673-376-2**
  12. PETRE, A. *Interceptările și înregistrările audio și audio-video, mijloace de probă în procesul penal*. București: Ed. C. H. Beck, 2010. 244 p. **ISBN 978-973-115-74-81**
  13. PINTEA, A., PINTEA, D.-C., BĂLĂNESCU, A.-C. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice*. București: Ed. Universul Juridic., 2017. 589 p. **ISBN 978-606-39-0038-9**.
  14. *Recommendation Rec(2005)10 of the Committee of Ministers to Member States on „Special Investigation Techniques” in Relation to Serious Crimes Including Acts of Terrorism* [on-line] [citat 27.07.2021]. Disponibil: <http://www.refworld.org/docid/43f5c6094.html>
  15. ȘTEFAN, C.-E. Livrarea supravegheată – tehnică specială de supraveghere și cercetare în cazul infracțiunilor privind traficul ilicit de droguri. In: *Dreptul*. 2012, nr. 6, pp. 198-203. **ISSN 1018-0435**
  16. TUDORAN, V. M. *Teoria și practica interceptărilor și înregistrărilor audio sau video judiciare*. București: Ed. Universul Juridic, 2012. 407 p. **ISBN 978-973-127-872-8**
  17. UDROIU, M., SLĂVOIU, R., PREDESCU, O. *Tehnici speciale de investigare în justiția penală*. București: Ed. C. H. Beck, 2009. 225 p. **ISBN 978-973-115-494-7**
  18. ГОЛОВЕНКОВ, П., СПИЦА, Н. *Уголовно-процессуальный кодекс Федеративной Республики Германия*: Научно-практ. комментарий и перевод текста закона. Potsdam: Universitätsverlag Potsdam, 2012. 408 p. **ISBN 978-3-86956-208-7** [on-line] [citat 23.07.2021]. Disponibil: <https://publishup.uni-potsdam.de/opus4-ubp/frontdoor/deliver/index/docId/6039/file/sdrs02.pdf>
  19. *Оперативно-розыскная деятельность*: Учебник. Под ред. К. К. ГОРЯИНОВА. Москва: ИНФРА-М, 2001. 794 p. **ISBN 5-16-000661-3**